

LIDVĀVERE– VĒL VIENA LATVIJĀ IZZUDUSI SUGA?

Valdis Pilāts

Dabas aizsardzības pārvalde

Adrese: Baznīcas iela 7, LV-2150, Sigulda

e-pasts: valdis.pilats@gnp.gov.lv

Digna Pilāte

Daugavpils Universitāte, Sistemātiskās bioloģijas institūts

Adrese: Vienības iela 13, LV-5401, Daugavpils

e-pasts: digna.pilate@biology.lv

Lidvāvere ir tipisks taigas faunistiskā kompleksa pārstāvis Latvijā, kas šeit atrodas uz sava areāla DR robežas. Tā apdzīvo boreālā tipa mežus, kuros kopā ar eglēm aug lapu koki, it īpaši vecas vai vidēji vecas apses. Bez tam lidvāvere ir dendrofila suga, kas ne tikai barojas koku zarotnē, bet kurai vajadzīgi arī dobumaini koki midzeņu ierīkošanai. Vairākus desmitus metru platas nemeža teritorijas var būt nepārvarams šķērslis lidvāveru izplatībai mozaīkveida ainavā.

Ziņojuma mērķis ir sniegt pārskatu par lidvāveru izpētes vēsturi Latvijā, apkopot datus par lidvāveru novērojumiem Latvijā un izvērtēt sugas statusa izmaiņas Latvijā pēdējo simts gadu laikā.

Lai gan pirmās rakstītās liecības par lidvāverēm Latvijas teritorijā sniegtas jau 18. gs. beigās un 19. gs. sākumā, tās ir viena no vismazāk izziņātajām sugām Latvijā. 20. gs. sākumā F.Stoll un K.Grevé sniedz pirmos pārskatus par sugas sastopamību Latvijā, kā arī norāda uz iespējamām cēloņiem areāla sarukumam. Pirms 200 gadiem lidvāvere bijusi sastopama visā tagadējā Latvijā, tai skaitā vietumis arī Kurzemē. Pirms 100 gadiem lidvāveres manītas vairs tikai Vidzemē un Sēlijas mežos. Kā galvenais iemesls šim procesam tiek minēta mežsaimniecības intensifikācija, kas noved pie piemērotu biotopu fragmentācijas. 1970. gadu beigās Latvijā sākās datu vākšanas periods Latvijas Sarkanajai grāmatai. J. Lipsberga iegūtie dati liecina par lidvāveru areāla tālāku sarukšanu, t.i. sugas sastapšanu tikai Latvijas ZA daļā.

1993. gadā Latvijas zīdītājdzīvnieku atlanta sastādīšanas projekta ietvaros Latvijā pirmo reizi veikta lidvāveru meklēšana ar ekskrementu metodi. Piemēroti biotopi, tos identificējot no mežaudžu plāniem, apsekoti arī 1996. un 1997. gadā, galvenokārt Alūksnes, Balvu un Valkas rajonos. Meklējumi turpinājās 2001.– 2003. gadā EMERALD projekta ietvaros, ietverot arī Limbažu rajonu. Lidvāverēm raksturīgie ekskrementi tika atrasti tikai dabas liegumā "Gruzdovas meži". Kaut arī ekskrementu monitorings dabas liegumā turpināts līdz pat šim laikam, lidvāveru klātbūtne tur konstatēta tikai 2002.– 2004. gadā. Suga vairs nav sastopama arī dabas liegumā "Virguļica" – vietā, kur lidvāveres atkārtoti novērotas 1970.-jos gados.

Latvijas Dabas muzejs 2006. gadu izsludināja par lidvāveres gadu. Akcijas "Meklējam lidvāveri" ietvaros ikviens iedzīvotājs tika aicināts ziņot par novērotām lidvāverēm. Rezultātā tika saņemts viens ziņojums par lidvāveri, kas Balvu rajonā novērota tai nepiemērotā biotopā – aizaugošā izcirtumā.

Pieejamie dati ļauj secināt, ka dabas liegums "Gruzdovas meži" iespējams bijusi pēdējā lidvāveru ilglaicīgi apdzīvotā teritorija Latvijā. Lai gan joprojām iespējama atsevišķu lidvāveru ieceļošana no Igaunijas un Krievijas, lidvāveres populācija Latvijā visticamāk uzskatāma kā izzudusi. Bez mežsaimnieciskās darbības šo procesu acīmredzot ietekmējusi arī plēsēju, galvenokārt meža caunas savairošanās, varbūt arī izmaiņas klimatā.